

Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»
Полтавський інститут економіки і права

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ВИКЛИК ГЛОБАЛЬНОГО СВІТУ

МАТЕРІАЛИ
IX Міжнародної науково-практичної конференції

20-21 травня 2025 р.

Полтава – 2025

Редакційна колегія

Надія Мякушко – докторка філософії у галузі політичних наук, кандидатка політичних наук, доцентка, в. о. завідувачки кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти, директорка Полтавського інституту економіки і права (**голова**).

Роман Шаравара – кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри правознавства та фінансів, перший заступник директора Полтавського інституту економіки і права.

Руслан Басенко – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та грантової діяльності, завідувач кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права (**відповідальний редактор**).

Сергій Короед – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства та фінансів Полтавського інституту економіки і права.

Валерій Бебик – доктор політичних, кандидат психологічних наук, професор, професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, лауреат Державної премії імені І. Франка в галузі інформаційної діяльності та Міжнародної премії імені М. Гоголя.

Віталій Заїка – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти Полтавський інститут економіки і права

Ольга Бацман – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти Полтавського інституту економіки і права.

Наталія Рябокін – кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін Полтавського інституту економіки і права.

Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу : Матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф., 20-21 травня 2025 р. / Полт. ін-т економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» ; ред. колег. : Н. Мякушко (голова), Р. Шаравара, Р. Басенко та ін.; відп. ред. Р. Басенко. Полтава : ППЕП, 2025. 458 с.

У збірнику матеріалів представлено доповіді та повідомлення наукового зібрання вчених, організаторів освіти, науково-педагогічних працівників, фахівців-практиків, здобувачів різних ступенів освіти, які присвячені аналізу політико-правових, соціально-філософських, освітньо-педагогічних, фінансово-економічних та інших вимірів інноваційного розвитку України та світу. Окремо звернено увагу на протидію України російській військовій агресії та окреслено шляхи повоєнної відбудови країни.

Матеріали збірника будуть цікавими вченим, викладачам і здобувачам освіти, усім, хто залучений до науково-теоретичного аналізу сучасного світу.

УДК 330.111.66(477):34

**Рекомендувала до друку вчена рада
Полтавського інституту економіки і права
10 червня 2025 року, протокол № 5**

Автори несуть особисту відповідальність за повноту висвітлення досліджуваного питання, системність викладу матеріалів, достовірність наведених фактів та їхню автентичність, правильне цитування, академічну доброчесність.
Статті друкуються в авторській редакції.

© Полтавський інститут економіки і права, 2025
© Колектив авторів, 2025

ЗМІСТ

Передмова	13
Розділ 1	
Політико-правові, соціально-економічні та культурно-освітні виміри життя України в умовах воєнного стану та перспективи відбудови	
Olha Kushnirova STEAM approach using in philological projects	14
Władysław Wornalkiewicz Możliwości usprawnienia procedury orzecznictwa z zastosowaniem IT	16
Полад Аббасов Органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану та їх повноваження	29
Геннадій Аванесян, Дар'я Замчій Адміністративно–господарські санкції як інструмент державного регулювання	32
Наталія Аксакова Вплив радянської політики на формування норм українського правопису	34
Наталія Богданова Право і геополітика у час війни: українське суспільство між стабільністю та змінами	37
Сергій Бойко Відповідальність військового командування за злочини за ККУ та міжнародним правом	40
Максим Бондаревський, Вікторія Сергієнко Теоретико-правові основи колізій у законодавстві	43
Артем Бондаренко, Станіслав Ольховський Правові виміри суспільного життя в Україні в умовах воєнного стану	46
Дем'ян Братасюк, Роман Потапчук Проблеми та перспективи ефективного провадження медіації в Україні	47
Дмитро Вальчук Захист комп'ютерної програми як об'єкта інтелектуальної власності	49
Володимир Вареницький Педагогічні умови розвитку підприємницької культури майбутніх фахівців туризму та рекреації у системі вищої освіти	52
Олена Вдовіна Вища освіта України у VUCA-світі: стратегія якості на зламі непередбачуваності та цифрової трансформації	55
Максим Вітушко Ставлення громадян до впровадження штучного інтелекту у процес прийняття рішень	58
Анастасія Гевчук Актуальні проблеми правового регулювання трудової міграції	62
Сергій Гладкий Правовий менталітет українців: на зламі епох	64
Антон Глоба Актуальні проблеми цивільної юрисдикції в період військового стану	67
Наталія Год Ренесансний гуманізм у вимірах сучасної історичної освіти	68

Леся Гончаренко

Роль Академії Європейського права в підготовці майбутніх фахівців у галузі права 72

Оксана Даниско

Інтеграція цілей сталого розвитку в освітньо-професійні програми підготовки майбутніх учителів фізичної культури 74

Максим Дашівський

Економічна сутність та значення кредитоспроможності підприємства 77

Юлія Деркач

Ямна культурно-історична спільність у нових дослідженнях. Український та міжнародний контекст 79

Віталій Дмитренко, Віта Дмитренко

Концепт «кінця історії» в європейській інтелектуальній думці 81

Світлана Дудецька

Працевлаштування студентів-випускників правознавчих спеціальностей: виклики та перспективи 83

Сергій Дудко

Нормативно-правові засади і тенденції реформування загальної середньої освіти та ЗЗСО в умовах сучасних викликів 85

Ігор Зубков

Виклики та напрями досліджень щодо інтеграції штучного інтелекту у вищу освіту України 88

Руслан Зубков

Особливості розвитку реального сектора економіки 91

Олена Ільченко

Особистісно-орієнтований підхід до організації і проведення виробничої педагогічної практики 93

Максим Калатур

Геополітичні виміри суспільного життя в Україні в умовах воєнного стану 96

Дар'я Каліненко

Рецепція римського права у континентальній Європі: від глосаторів до сучасності 97

Геннадій Каракулько

Відповідальність осіб, які діють у групах або через організації в міжнародному кримінальному праві 98

Олександра Кармаза

Альтернативне вирішення виборчих спорів: використання медіації при вирішенні виборчих спорів 100

Михайло Коваленко, Володимир Філонченко

Проблема збереження Малотростянецького курганного могильника скіфського часу: пам'яткоохоронних аспект 103

Михайло Коваленко, Леонід Чуприна, Андрій Артем'єв

До питання про еволюційне значення дентина 105

Володимир Коваленко

Відповідальність за пособництво у міжнародному праві 108

Жанна Кононенко, Денис Гребенюк, Ярослав Ведюк

Інноваційний імператив: формування та утримання конкурентних позицій на ринку 110

Жанна Кононенко, Ігор Діхтенко, Дмитро Котица Економічні стимули та їхній вплив на продуктивність праці.....	114
Сергій Короед Стягнення активів підсанкційних осіб в дохід держави в механізмі правового забезпечення соціально-економічного розвитку України в умовах воєнного стану	117
Владислав Корольов Еволюція теорії суспільного добробуту: основні концептуальні підходи	120
Олексій Кресін Теза російської пропаганди щодо «самовизначення народів України», керований хаос і гібридна війна.....	122
Вікторія Кулакова Нагляд регулятивного органу за страховим ринком	125
Вікторія Куц Теоретичні засади грошових потоків, їхні види та формування у звітності	129
Анна Лапишина Реформування судової системи України: між декларацією і реальністю	131
Леся Лебедик Розвиток особистості майбутнього психолога у безпечному освітньому просторі	132
Іван Лісний Запровадження цифрових технологій у сферу обігу цінних паперів.....	135
Олександр Лук'яненко, Назар Майструк Музеї як платформи культурної дипломатії: інтеграція освітніх функцій в умовах глобальної турбулентності	137
Анна Максимич Інфляційні очікування в теорії і практиці	140
Людмила Малярець, Олексій Бударін, Тетяна Скляр Визначення потенціалу імпортозаміщення на промислових підприємствах	142
Олексій Марко Децентралізація як ключова характеристика цифровізації демократичного врядування	145
Ярослав Мартиненко Штучний інтелект в роботі юриста.....	147
Олександр Марченко, Тетяна Антонюк Прогнозування інноваційної та цифрової спроможності України у післявоєнний період. Forecasting Ukraine's innovation and digital capacity in the post-war period	150
Олександр Марченко, Денис Боровський Проблеми фінансової системи України в умовах війни і шляхи їх вирішення. Problems of the financial system of Ukraine during the war and ways to solve them ..	151
Олександр Марченко, Владислав Кривовид Розвиток розумного екологічного франчайзенгу в умовах економічної конвергенції. Development of smart ecological franchising in the context of economic convergence	152
Олександр Марченко, Сергій Петріченко Реальний сектор економіки України в умовах війни та перспективи його відбудови. The real sector of Ukraine's economy in the conditions of war and the prospects for its reconstruction	153

Микола Мельник

Питання соціальних гарантій військовослужбовців та їх сімей в умовах
воєнного стану в Україні 155

Тетяна Непокупна, Олена Годзь

Трансформаційні імпульси ХХІ століття: виклики для освіти, науки, політики .. 158

Тетяна Олійник

Організація самостійної роботи здобувачів освіти засобами інформаційних
технологій..... 160

Вікторія Орел

Юридична аргументація у римському праві 162

Олег Остапенко

Теоретичні засади гуманізації загальнопедагогічного процесу в закладах
загальної середньої освіти..... 165

Іван Паламарчук

Щодо питання повернення в Україну незаконно виведених в іноземні держави
активів: в контексті правовідносин, що виникають у зв'язку з оборотом
віртуальних активів..... 167

Євгеній Панов

Правові механізми запозичення досвіду охорони довкілля Республіки Сінгапур
в контексті післявоєнного відновлення природи України 170

Євгенія Панова

Актуальні аспекти форс-мажорних обставин в господарських правовідносинах. 171

Валерій Паталаха

Формування колективної ідентичності в основних теоріях європейської
інтеграції..... 173

Дмитро Піддубний

Передумови становлення сучасної медіації 176

Олександра Подольська

Римське право як фундамент європейської правової традиції 178

Віталій Попельнюк

Правові та геополітичні виміри суспільного життя України в умовах воєнного
стану: виклики продовольчої безпеки 179

Микола Рогоза, Ярослав Вівтоніченко, Роман Максимчук,

Володимир Шило

Управління інформаційно-аналітичним забезпеченням бізнес критичних
процесів як фактор розвитку компаній в умовах війни 182

Ігор Рой

Особливості діяльності нотаріусів під час воєнного стану 185

Антон Рябокін

Фінансові ресурси підприємства, їх зміст та види 188

Таміла Ряска

Конституційне право на освіту та його реалізація в умовах трансформацій 190

Марія Скільська

Договір аутстафінгу: поняття, підстави, переваги і перспективи..... 192

Юлія Снітко

Тестування мобільних додатків в середовищі Android Studio..... 195

Олена Стойко

Зміна підходів до фінансування організацій громадянського суспільства
в Євросоюзі..... 197

Необхідно зазначити, що саме електронний посібник здатен розвивати творчу активність здобувачів освіти, розвиток творчого мислення, з урахуванням індивідуальних можливостей, активізувати творчу самостійну роботу. Позитивною стороною застосування електронного підручника також є те, що відбувається адаптація навчального матеріалу до рівня знань здобувачів освіти, яка досягається за допомогою багаторівневої структури посібника.

Електронний посібник не витісняє традиційних форм навчання, а гармонійним доповненням до традиційних форм навчання, й також передбачає роботу здобувача з книгами, конспектами, вправами, завданнями тощо.

Використання інформаційних технологій передбачає застосування різноманітних комп'ютерних програм та курсів навчального призначення. Такі програми спираються на використання наочності, яка за допомогою комп'ютера є значно ефективнішою. Багато комп'ютерних курсів використовують нові можливості презентації навчального матеріалу на диску.

Комп'ютерні програми особливо підходять для організації самостійної роботи здобувача з закріплення навчального матеріалу вивченого на заняттях та підготовки до аудиторних занять. При розробці завдань для самостійного виконання здобувачами з використанням комп'ютерних навчальних програм викладачем робиться акцент на індивідуальну роботу студентів з добре підготовленим структурним матеріалом.

Використання інформаційних технологій в організації самостійної роботи здобувачів освіти дозволяє не тільки інтенсифікувати їх роботу, а й закладає основи їх подальшої постійної самоосвіти.

Список використаних джерел:

1. Михайлюк М. М., Верголяс М. Р., Верголяс О. О. Самостійна робота як важлива складова при вивченні дисциплін // УДК001.1 зб. наук. праць. Мир науки: проблеми, перспективи, інновації // Дистанційна освіта в Україні: інновації, нормативно-правові, педагогічні аспекти: зб. наук. праць. К. : НАУ, 2021. С. 120 -123.
2. Ніколенко Л. М. Щодо самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання / Л. М. Ніколенко, Л. А. Ільченко // Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку : матеріали V Всеукр. наук.-пр. конф., 5 лист. 2020 р. Запоріжжя, 2020. С 27–29.
3. Умрик М. Досвід організації самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Київ, 2020. № 5 (12). С. 192-195. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1348/39>.

ЮРИДИЧНА АРГУМЕНТАЦІЯ У РИМСЬКОМУ ПРАВІ

Вікторія Орел,

*старший викладач закладу вищої освіти,
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Юридична аргументація у римському праві є складним і багатограним феноменом, що поєднує в собі закон, логіку, моральні принципи та практичний досвід. Більшість сучасних дослідників, таких як А. Романова, О. Чорнобай, Д. Сковронський, вважають, що юридична аргументація у Стародавньому Римі базувалась переважно на античній філософії та риторичі. Водночас, варто додати,

що підґрунтям судової аргументації були також закон, правила логіки та принципи права (або закони природи), які діяли у тому випадку, коли закон не врегульовував певні ситуації або містив прогалини [1, с. 69].

В. Кістяник у дисертаційному дослідженні зазначає, що «особливості судової аргументації у Стародавньому Римі визначалися подвійною природою судового процесу. З одного боку, вони обумовлювалися нормами права, які встановлювали систему та порядок взаємовідносин, надаючи аргументації юридичну визначеність. З іншого боку, судова аргументація римського права відображала систему заповнення прогалин у правових відносинах за допомогою застосування принципів права та техніки ораторства юристів того часу» [2, с. 29].

Зокрема, давньоримський оратор Цицерон (106–43 рр. до н. е.) приділяє особливу увагу предмету розгляду, який є основою для судового позову в цивільному чи звинувачення в кримінальному процесі. На його думку, ефективність аргументації в судовому процесі можлива лише при наявності загально-визнаних (або, принаймні, визнаних обома сторонами процесу) підстав. Зазвичай ці підстави представлені законами. Однак розуміння закону сторонами судового процесу може значно відрізнятись, що може призводити до «сперечання про закони». Стратегія судової аргументації розширюється різноманітними тактичними можливостями, зумовленими інтерпретацією законів [3, с. 26].

Як і Цицерон, римські юристи вважали, що закон має бути доконче раціональним, універсальним, незмінним і божественним, хоча б стосовно головних принципів: добра й справедливості [4].

Окрім закону, використовувався принцип логіки та права *contra principia negantem non est disputandum* – «проти того, хто заперечує принципи, не може бути дискусій». Він підкреслює, що будь-яке обговорення можливе лише за наявності спільного підґрунтя для міркування [5].

Вагомий аналітичний внесок у сучасне розуміння римської аргументації зробили Поль Ж. Дюплессі, Джо Семпсон та Бенджамін Спаньоло. Вони акцентують на ролі принципів і прагматизму в юридичних аргументах та вказують на еволюцію у використанні методів аргументації та прийомів логіки у римському судочинстві.

Принципове міркування означає дедуктивне виведення норм з абстрактних положень, а прагматизм – свідоме відхилення від логіки заради справедливості, користі або уникнення абсурду. Римський юрист Юліан (110–170 рр. н. е.) у коментарях до *lex Aquilia* стверджує, що в деяких випадках потрібно приймати позиції, які суперечать дедуктивній логіці, оскільки невиконання цього призведе до абсурдних результатів. Тож юридична логіка у Римі не була самоціллю – її завжди перевіряли на відповідність життєвим реаліям [6].

У період від пізньої республіки до ранньої імперії відбулося формування цілісної системи юридичного міркування. До кінця II ст. до н. е. індукція (тобто узагальнення на основі конкретних справ) була основним методом правотворення. У I ст. н. е. юрист Лабео запровадив дедукцію та систематичне використання аналогії як інструментів розширення та пояснення норм. Його нововведення включають перехід від описових *definitio* до нормативних *regula iuris*, які не лише пояснювали минуле, але й спрямовували майбутнє правозастосування [6].

Проте формальної теорії юридичної аргументації римські юристи не створили. Як зазначає Т. Оноре, вони, ймовірно, не усвідомлювали повною мірою принципів, за якими будували свої доводи, але все ж використовували певний

«канон прийнятних аргументів» принаймні із п'яти різних їх типів, і навіть виробили професійні конвенції щодо діапазону дозволених відкритих аргументів – таких, що включали соціальні або моральні цінності.

Після Другої світової війни науковий інтерес до римської юридичної аргументації відновився, зокрема завдяки роботам, які відкинули жорстку пандектну систему XIX ст. Цей підхід прагнув створити закриту, логічно завершену систему з римського права, відкинувши реалії практики. Як саркастично зазначав Р. фон Єринг, наука, яка не бере до уваги життя, стає відірваною від дійсності. Римські юристи, на його думку, не були ізольованими філософами, а діяли в реальному політичному, економічному та моральному контексті [6].

Отже, щоб зрозуміти способи міркування римських правників, потрібен підхід, орієнтований на юриста. Він обов'язково передбачає визнання того, що римський правопорядок відрізнявся від сучасної правової системи, яка була більш «відкритою» і не мала ієрархії джерел або, власне, теорії юридичної аргументації.

Саме відкритість і гнучкість римського правопорядку дозволяє говорити про його тривалий вплив на сучасні правові системи. Принципи права, що сформувались у римській практиці – справедливість, рівність, сумлінність, доцільність і корисність – залишаються фундаментальними в сучасному правовому дискурсі.

Юридична аргументація у римському праві є прикладом того, як поєднання логіки, моралі та практики може створити ефективну і стійку правову систему, навіть без формалізованої теорії.

У цьому контексті подальше дослідження юридичної аргументації в римському праві набуває особливої актуальності не лише як предмет історико-правового дослідження, але й як джерело цінних методологічних інструментів для сучасного права – зокрема щодо вирішення прогалин у законодавстві, тлумачення норм, і створення переконливих правових позицій у судовій практиці.

Список використаних джерел:

1. Орел В. Засадничі принципи римського права та їх зв'язок із юридичною аргументацією. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. Випуск 1. С. 67-72. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.10>. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/03/12.pdf>.
2. Кістяник В. І. Судова аргументація: особливості, порівняльний аналіз та вітчизняна і зарубіжна практика : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук / Кістяник Володимир Іванович ; наук. керівник Шевчук С. В. ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Києво-Могилянська академія". Київ : [б. в.], 2021. 215 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/47c047ca-c879-4887-a79e-3c506c59f849>.
3. Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцепал та ін. ; за заг. ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2015. 336 с.
4. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. К., 1997. С. 163-175. URL: <http://litopys.org.ua/istpolit/ipd11.htm>.
5. Guido Alpa. I principi generali. URL: <https://www.marcialpons.es/media/pdf/9788828846284.pdf>/ (дата звернення: 13.05.2025).
6. Principle and Pragmatism in Roman Law, edited by Benjamin Spagnolo and Joe Sampson. Oxford, Hart Publishing. 2020. 224 pp.